

جرم محال و عقیم در قانون ایران

نویسنده: اسماعیل قمری

www.Ketab.ir

سرشناسه: قمری اسماعیل ۱۳۶۴
 عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام Iran.laws.ets
 عنوان و نام پدید آورنده: جرم محال و عقیم در قانون ایران/نویسنده اسماعیل قمری
 مشخصان تشریحی: تهران آموزش برتر، ۱۳۹۵
 مشخصات ظاهری: ۱۳۵ صفحه
 شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۸۶۵۶ - ۰۹ - ۸ - ۷۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه: ص ۱۰۷
 موضوع: جرایم ناقص
 موضوع: inchoate offenses
 موضوع: حقوق جزا - ایران
 موضوع: criminal law - iran
 موضوع: جرم شناسی
 موضوع: criminology
 موضوع: حقوق جزا - مطالعات تطبیقی
 موضوع: crime law - comparative studies
 رده کنگره: ۳۷۹.۴۸۱ / ک ۵۰۹۰
 رده بندی دیویی: ۳۷۹.۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۱۴۵۴

جرم محال و عقیم در قانون ایران

مولف: اسماعیل قمری
 ویراستار: آزاده محمدی
 ناشر: انتشارات آموزش برتر
 قطع: وزیری
 تیراژ: ۱۰۰ نسخه
 نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵
 شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۸۶۵۶ - ۰۹ - ۸ - ۷۰۰۰
 قیمت: ۷۰۰۰ تومان

فهرست

فصل اول: جرم و عناصر متشکله

۱۴	جرم و عناصر متشکله
۱۵	تعریف جرم
۲۱	تعریف جرم در شریعت اسلام
۲۲	تعریف جرم در حقوق خارجی
۲۲	جرم از دیدگاه قانونگذار
۲۵	عناصر تشکیل دهنده جرم
۲۶	عنصر قانونی
۲۹	مبانی لزوم قانونی بودن
۳۱	مفهوم عنصر قانونی
۳۲	عنصر مادی
۳۳	ماهیت رفتار مادی
۳۴	رفتار
۳۵	دوام رفتار مادی
۳۶	نتیجه گیری
فصل دوم: شروع به جرم	
۴۰	شروع به جرم
۴۱	تهیه مقدمات
۴۲	نظریه عینی
۴۳	نظریه ذهنی
۴۴	شروع به جرم
۴۴	واژه شناسی
۵۲	شروع به اجرای جرم

۵۳	محال بودن جرم
۵۳	عقیم ماندن جرم
۵۴	ارکان شروع به جرم
۵۴	اول- رکن قانونی و مطالعه تطبیقی آن
۵۷	شروع به جرم در برخی عناوین مجرمانه
۵۹	شروع به جرم در جرائم مطلق و مقید
۶۳	شرکت و معاونت در شروع به جرم
	فصل سوم: جرم محال و جرم عقیم
۶۸	جرم محال و جرم عقیم
۷۰	تعریف
۷۲	تفاوت جرم محال با شروع به جرم و جرم تام
۷۴	ماهیت جرم محال یا جرم محال نسبی
۷۷	عرصه ابراز دیدگاه ها
۷۸	گفتار نخست: جرم محال مجازات ندارد
۸۰	گفتار دوم: جرم محال در تمامی حالات قابل مجازات است
۸۳	گفتار سوم: تمیز میان محال مطلق و محال نسبی
۸۶	جرم عقیم
۸۷	ارکان جرم عقیم
۸۷	گفتار نخست: رکن قانونی
۹۱	گفتار دوم: رکن مادی
۹۲	گفتار سوم: رکن معنوی
۹۲	تفاوت جرم عقیم با شروع به جرم و جرم تام
۹۳	مجازات جرم محال و جرم عقیم
۹۴	مجازات جرم عقیم
۹۶	مقایسه جرم محال با جرم عقیم و شروع به جرم

۹۶	گفتار نخست: مشابهت ها
۹۷	تمایز جرم محال با جرم عقیم
۹۹	نتیجه گیری

فصل چهارم: حقوق تطبیقی

۱۰۲	حقوق تطبیقی
۱۰۳	حقوق تطبیقی، ایتالیا
۱۰۴	شروع جرم معلول فعل یا ترک فعل
۱۰۵	جرم محال
۱۰۶	حقوق تطبیقی آمریکا
۱۰۷	حقوق تطبیقی المان
۱۰۹	نظام کیفری فرانسه
۱۱۱	نظام کیفری مصر
۱۱۱	در جرم سرقت
۱۱۲	نظام کیفری سوریه
۱۱۲	نظام جزایی چین
۱۱۴	نتیجه گیری

www.ketab.ir

فصل پنجم: تجری

۱۱۷	تجری
۱۱۹	تعریف تجری و حالتی که رفتار مرتکب تجری محسوب می شود
۱۱۹	جایگاه تجری در علوم اسلامی
۱۲۰	تجری موجب عقاب است - گرایش اول و دلایل آن
۱۲۲	تجری موجب عقاب نیست - گرایش دوم و دلایل آن
۱۲۴	مقایسه گرایش ها با دکترین حقوقی
۱۲۶	نتیجه گیری
۱۲۹	خلاصه
۱۳۱	فهرست منابع

به نام خدا

نظام کیفری هر جامعه مهمترين نهاد حقوقی و نماينده ميزان رشد و پيشرفت آن جامعه در راه تحقق بخشيدن به حقوق ارزشهای انسانی است. با آن که تعيين حقوق، آزاديها و امتيازات افراد جامعه به وسيله ساير منابع حقوقی، مخصوصاً حقوق اساسی و حقوق مدنی، صورت می گيرد، ولی تضمين و تحکيم اين ارزشها و امتيازات و ضمانت اجرای آن به عهده نظام جزایی است، چرا که حق و آزادی تنها وقتی معنی و مفهوم پیدا می کند که به علت وجود یک نظام جزایی پيشرفته، عادلانه و بیطرف، هيچ شخص، مقام یا سازمانی نتواند به ميل خود و بدون رعایت اصول و مقررات قانونی، افراد مردم را از حقوق، آزادی ها و امتيازات آنان محروم سازد. بدین ترتيب شکل رفتار پلیس با افراد، حقوقی که جامعه برای متهمين قائل است، تعبير و تفسیری که دادگاهها از مقررات قانونی می کنند و نحوه اجرای مجازاتها، همه نمودار واقعی حیات اجتماعی هستند. و عاطفی افراد و ميزان نزديکی یا دوری جامعه از آرمان حکومت دموکراسی نیز هست.

حقوق عبارت از مجموعه قواعد و مقررات رفتاری الزام آور که برای ارزشهای انسانها در جامعه برقرار شده و مقصد آن حکومت نام و عدالت در روابط اجتماعی است. پس حقوق مجموعه قواعدی است که برقراری نظام اجتماعی را بر عهده دارد. در هر جامعه ای مجموعه ای از توقعات اساسی در بين مردم وجود دارد، در واقع نظم اجتماعی بیانگر توقعات مردم است. به همین خاطر نظم از دیدگاه جوامع مختلف مورد بررسی قرار می گيرد (جنبه ی آرمانی و الهی که نظم واقعی و الهی را بیان می کند در جای خودش محفوظ است). اما بحث از نظم اجتماعی است، نظم اجتماعی می تواند چهره های مختلفی هم داشته باشد. حتی در ابتدایی ترین و ساده ترین شکل اجتماعی می توان نظم را پیدا کرد.

قواعد و مقررات برقراری نظم را برعهده دارند، در جامعه همیشه روبرو هستیم با برخی بی‌نظمی‌ها، نظم‌های بی‌نظمی که بر جامعه حاکم است. عده‌ای از افراد جامعه به انگیزه‌های مختلف، چه فردی و چه گروهی، از نظم‌هایی که بر جامعه حاکم است تخلف می‌کنند و نظم حاکم در جامعه را برهم می‌زنند. بی‌نظمی در روابط اجتماعی صورت مختلفی دارد؛ عبور از چراغ راهنمایی یا یک تخلف اجتماعی یا یک بی‌نظمی در روابط خصوصی و معاملات تجاری، قانونگذار مکلف است که بی‌نظمی برخورد کند اما نوع برخورد قانونی با بی‌نظمی متفاوت است.

بایستی به این نکته مهم توجه داشت که توقعات اساسی جوامع مختلف همواره مشابه و یکسان نیست و سیرغم وجوه تشابهی که بین فرهنگ‌های مختلف مشاهده می‌شود، تفاوت‌های اساسی نیز بین آنها وجود دارد که به همین دلیل هم نظم حاکم بر جوامع مختلف با یکدیگر متفاوت است و حتی این ویژگی را می‌توان در جرم بودن یا جرم نبودن یک رفتار هم دید. مثلاً در کشور انگلیس جرمی تحت عنوان «چند همسری» وجود دارد و مطابق ماده ۵۱ قانون جرایم علیه اشخاص مصوب ۱۸۶۱ مقرر می‌دارد: «کسی که ازدواج کرده، اگر در طول حیات شوهر یا زن قبلی، با شخص دیگری ازدواج کند، خواه ازدواج در انگلستان یا ایرلند یا هر جای دیگر باشد، مرتکب جرم شده است.» در حالی که چند همسری در کشورهای مسلمان جرم محسوب نمی‌شود و بالعکس در کشور ما «شرب خمر» جرم است و مجازات حدی دارد در حالی که کشورهای زیادی این عمل جرم محسوب نمی‌شود.

مشاهده می‌کنید که این تفاوت‌ها ناشی از اختلافات فرهنگی و تفاوت و توقعات اساسی مردم در جوامع مختلف است که منشأ نظم‌های حقوقی و کیفری گوناگونی می‌شود.

در مقررات کیفری قبل از سال ۱۳۵۲ ایران پیرامون جرم محال و اینکه مرتکب آن قابل مجازات است یا خیر حکم روشنی وجود نداشت. به عبارت دیگر مقررات

جزائی در این زمینه از شفافیت برخوردار نبود و قضات برابر تلقی خود از تئوریهای موجود با مرتکبین این جرم برخورد می کردند؛ برخی از قضات در متابعت از تئوری ذهنی آنان را قابل مجازات دانسته عده ای متأثر از تئوری موضوعی، آنها را شایسته کیفر نمی دانستند. نتیجه این امر به طوری که روشن است، با عدالت کیفری سازگاری نداشت، زیرا به خاطر یک امر، عده ای مجازات می شدند و برخی بدون مجازات می ماندند.

بعد از تصویب قانون اصلاحی سال ۱۳۵۲ و اتخاذ موضع روشن در قبال جرم محال^۱ عنوان گردید که نهاد مشابه دیگر شروع به جرم یعنی جرم عقیم، از جایگاه و حکم قانون روشن برخوردار نیست و قابل مجازات بودن مرتکب این جرم محل تردید است.^۲

مقررات مربوط به شروع جرم با تصویب قانون راجع به مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱ در معرض دگرگونی قرار گرفت. هر چند که محدوده و تعریف شروع به جرم اصطلاحی در ماده ۱۵ این قانون لحاظ شد ولی قابل مجازات بودن آن در کلیه موارد، کاملاً در پرده ابهام ماند.

در ماده ۴۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۶۱، نحوی که به عقیده برخی از نویسندگان، هیچ یک از انواع و موارد قانونی شروع به جرم قابل مجازات نیستند و بعضی از مواد قانونی مصوب پیش از سال ۱۳۷۰ که در آنها شروع به جرم قابل مجازات پیش بینی شده بود ماده ۴۱ در سال یاد شده، موقعیت قانونی خود را از

۱- تبصره ذیل ماده ۲۰ قانون جزای اصلاحی سال ۱۳۵۲ در این زمینه مقرر می دارد: «در صورتی که اعمال انجام یافته ارتباط مستقیم با ارتکاب جرم داشته باشد ولی به جهات مادی که مرتکب از آنها بی اطلاع بوده وقوع جرم غیرممکن باشد عمل در حکم شروع به جرم محسوب می شود».

۲- پرویز صانعی، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ چهارم، تهران، گنج دانش ۱۳۷۱ ص ۲۹۵

دست داده اند و در آن موارد هم نباید مرتکب شروع به جرم مجازات شود.^۱ لکن در ماده ۱۲۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ برای جرم محال و به نحوی برای جرم عقیم مجازات در نظر گرفته شده است.

www.ketab.ir

۳- مهدی فرمند، شروع به جرم در حقوق جزای جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس ۱۳۷۲ ص ۳۴۰.